

musikken, mens man ved mindre velkendt musik er i stand til at opfatte emotionelle og klanglige sider af den. Ved den helt

ukendte musik er der til gengæld tale om, at kommunikationen er så lille, at alene det klanglige aspekt opleves af tilhøreren.

Estrid Anker Olsen

Grammofon

Sange af Peter Heise og P.E. Lange-Müller. Dansk Musik Antologi 004-010. Sang: Kirsten Buhl Møller, Edith Guillaume, Bodil Gøbel, Else Paaske, Ulrik Cold, Ole Hedegaard, Bent Norup, Kurt Westi. Akkomp.: Kaja Bundgaard, John Damgaard, Friedrich Gürtler, Kjell Olsson, Fjeld Simonsen, Támás Vetö. EMI 6C 063-38102-08.

I Dansk Musik Antologi föreligger nu sju skivor med sånger av de två centralgestalterna i dansk romanskomposition under 1800-talet, Peter Heise och P.E. Lange-Müller. Av de 20 skivor som hittills kommit i denna serie har alltså drygt en tredjedel ägnats åt sånger, och då av endast två tonsättare. Ett "smalt" urval? Ja, men på samma gång en samlad klingande dokumentation av två tonsättare som är viktiga inte bara nationellt utan även i allmänt skandinaviskt perspektiv.

Inte mindre än 140 sånger har spelats in och fördelats på 3½ skivside var för Heise (67 sånger) och Lange-Müller (73 sånger). Det ger på en gång en mångsidig belysning av de två tonsättarna och rika tillfällen att jämföra dem, belysa förändringarna i dansk romansproduktion via deras verk, också att i någon mån skapa sig en föreställning om deras aktualitet i dag.

Här framträder klart den koncentrerade och precisa uttrycksförmågan i Heises sånger, mångfalden av olika uttryck och stilar: den folkvisartade *Liden Karin*, den i musiken bitvis mycket "italienska" *Aften*

på loggien, eller den sublimes *Skoveensomhed*, väl en av de "renaste" melodier någon skandinavisk sångtonsättare skapat – den återges med utomordentligt smidig och tät vokal linje av Kurt Westi, assisterad av Kjell Olsson; lugnet och balansen hos denna mycket erfarne pianomusiker förnimmes till fullo i denna och andra inspelningar.

Heise är representerad med en ganska lång rad strofiska sånger – och här utelämnas inga textstrofer. Också detta är en form av originaltrohet som faktiskt förtjänar en eloge, bl.a. just för att en melodis skiftande uttrycksfunktioner i förhållande till det varierande textinnehållet ju är den strofiska sångens särprägel. Bl.a. Bodil Gøbel utnyttjar fint dessa variationsmöjligheter, inte minst i de humoristiskt poängterade visorna.

På skivorna återges emellertid också Heises två största vokalverk: *Gudruns sorg* och den berömda *Dyveke-cykeln*. Den sistnämnda har kompletterats med den separat utgivna *Se nu er sommeren kommen*, som bildar den fatalistiska epi-

logen efter den eljest avslutande upprörda *Det stiger, det stiger herop*. Sången borde hädanefter ingå i alla framföranden av Dyveke-sångerna. *Gudruns sorg* (med text ur Eddan) torde vara en ny bekantskap för de flesta, men är väl värd att lära känna. Verket är ett slags solokantat (speltid över 14 min.!) i fri rondoform, där det ålderdomliga ämnet speglas i en musik full av kraftiga dynamiska och rytmiska kontraster och en i Heises sånger ovanligt skarpt profilerad harmonik. Alten Else Paaske och pianisten Friedrich Gürtler tolkar verket med en intensitet som övertygar helt och som bär från början till slut. De tekniskt och interpretationsmässigt mycket krävande *Dyveke*-sångerna återges vokalt och pianistiskt (Gürtler) på ett sätt som åtminstone undertecknad tycker kommer idealet mycket nära. Kirsten Buhl Møller åstadkommer flera små vokaltekniska underverk och sjunger hela tiden starkt engagerat utifrån de av Heise i musik så pregnant tecknade psykologiska uttrycken i texten.

Det är tämligen naturligt att dessa två stora verk av Heise framstår som ett par av höjdpunkterna på skivorna. Bl.a. *Dyveke*-cykeln med sin psykologiska realism är än i dag ett aktuellt repertoarverk. Man kan ibland beträffande många av Lange-Müllers sånger fråga sig om de har samma historiska bärkraft och inte bara hålls uppe av en allmän repertoartradition. Det har säkert inför de här inspelningarna varit vanskligt att träffa ett urval av sånger som på en gång är historiskt belysande och känns aktuella så här hundra år senare, i en helt annan tid. Paradoxalt nog ter sig Lange-Müllers skenbart mera avancerat utarbetade (och klangligt ibland överlasta-

de) musik mera tidsbunden än Heises. Jag tror att det beror på att Lange-Müllers uttrycksintentioner ofta verkar oklara och vaga. Här finns förvisso en koncentrerad sång som den tidiga *Åkande* (där Ole Hedegaard och hans pianist Kaja Bundgaard kan notera en fullträff). Här finns också en tät *Stimmungslied* som *Ventende* eller det centrallyriska mästerverket *Der stå to roser* (båda fint återgivna av Edith Guillaume). Ett djärvt men fint grepp är också att man har samlat Salomon- och Sulamith-sångerna till en följd. Bent Norup och Tamas Vetö svarar för en hel skiva med sånger av Lange-Müller. Här finns (förutom några rätt svulstiga och konventionella sånger med andliga texter) bl.a. den kraftfulla *Under sneen*, där Norup äntligen kan utveckla den fulla och täta klangen i sin stämma. Även Ulrik Cold har stundom vissa svårigheter att anpassa sin röstvolym till romansens format men kompenserar som regel med en ledig textfrasering, inte minst i *Sange ved havet*.

Utrymmet tillåter tyvärr inte ytterligare botanisering i detaljer. Det skulle behövas ett omfattande referat innan man någotsånär uttömmande givit en bild av de olika insatserna på dessa kvalitativt jämna inspelningar. 140 sånger, åtta sångare och sex pianister är en mångfacetterad constellation som man inte blir färdig med i en omgång. Ett allmänt intryck: tempi är överlag bäriga och rörliga, fraseringen smidig och lätt. Man är mycket sparsam med romantiska rubaton o.dyl. Man undviker (nästan genomgående) bravur och andra utåtriktade tacksamma effekter. Ibland sjunger och spelar man på en litet odefinierad, vagt lyrisk stämmingsfullhet. Är

allt detta typiskt för dansk romanstolkning i dag?

Dansk Musik Antologi står bara i början av sin utgivningsverksamhet. Dessa brusfria och akustiskt jämnt avvägda inspelningar är delar av en början som ter sig mycket lovande. Välkomna med fler sånger, kammarmusik och orkesterverk, även opera! Välkomna också med nyutgivning av viktiga och värdefulla äldre inspelningar (Aksel Schiøtz' Carl Nielsen-tolkningar m.m.). Sörjer man därtill i möjligaste mån för att inte bara kommentarerna utan även sångtexternas innehåll blir tillgängliga på något icke-skandinaviskt språk, bör man lugnt kunna emotse även en bred internationell spridning.

En svensk sneglar litet avundsjukt på de

danska insatserna. I Sverige är bilden på skivmarknaden nog mera brokig. Mycket ges ut av svensk musik, inte minst viktiga moderna verk. Men det samlande greppet, bl.a. musikhistoriskt, om uppgiften tycks inte vara lika fast här som i grannlandet. Om de sinsemellan konkurrerande statliga och privata företagen på den svenska skivmarknaden kunde samsas om uppgiften, skulle nog alla vinna på det. Den vokala och instrumentala repertoaren och artisterna finns förvisso också här. Det behöver inte vara så att D.M.A. i alla delar måste stå som modell och förebild. Men projektet som sådant och de resultat det hittills avsett är onekligen något av en musikkulturell utmaning: så här kan det göras och det går!

Axel Helmer

Conservatorium 1 – 6. Udgivet af Det jyske Musikkonservatorium. Musik af Erling D. Bjerno, Axel Borup-Jørgensen, Fuzzy, Hans Gefors, Svend Nielsen, Tage Nielsen, Per Nørgård, Tom Prehn, Karl Aage Rasmussen, Knudåge Riisager, Poul Ruders, Flemming Weis, Timme Ørvad m.fl. Odeon-MOAK 30012-13, 30015, 30017; CONS 50-1, 50-2.

Seks LP-plader med betegnelsen "Conservatorium No. 1 – 6" er det synlige bevis på, at Det jyske Musikkonservatorium – i en del tilfælde med Statens Kunstfond som mæcen – er ved at etablere sig som producent af grammofonplader. Den tekniske baggrund herfor er den lydtekniske afdeling, der er vokset op omkring konservatoriets smukke og velklingende koncertsal på Fuglesangs allé i Århus; presningen af pladerne foregår hos E.M.I. på det velkendte label ODEON (MOAK 30015, -17, -12 og -13 = Conservatorium 1 – 4) eller på en særlig jubilæumsmærkat (CONS 50-1 og 50-2 = Conservatorium 5

og 6). Det kunstneriske udgangspunkt er konservatoriets egen stab af dygtige sangere og instrumentalister blandt lærere og studerende.

For 10 år siden, da en dansk grammofonplade var en begivenhed, ville disse oplysninger i sig selv være en sensation. I dag, hvor afstanden fra en god REVOX til en grammofonplade er overskuelig, er den fysiske tilstedeværelse af seks lp's i svingende, men som helhed acceptabel stereokvalitet, ikke nok til at motivere nogen større interesse. Plastic og elektronik gør det ikke længere. Der skal også kunstnerisk professionalisme og repertoiremæssig